

Jiří Mitáček a kol. Vážany: dějiny a život obce. Vážany: obec Vážany, 2020. 414 s.

Obec Vážany vydala poprvé za dobu své existence knihu, která díky erudované skupině odborníků pojednává o životě obyvatel Vážan od doby prehistorické až do současnosti. Monografie obsahuje studie z oblasti prehistorie, historie, přírodovědy, kunsthistorie, národopisu a dalších vědních oborů, sepsané na vysoké odborné úrovni. I když by se zdálo, že by nebylo o malé obci Vážany se 438 obyvateli co psát, opak je pravdou.

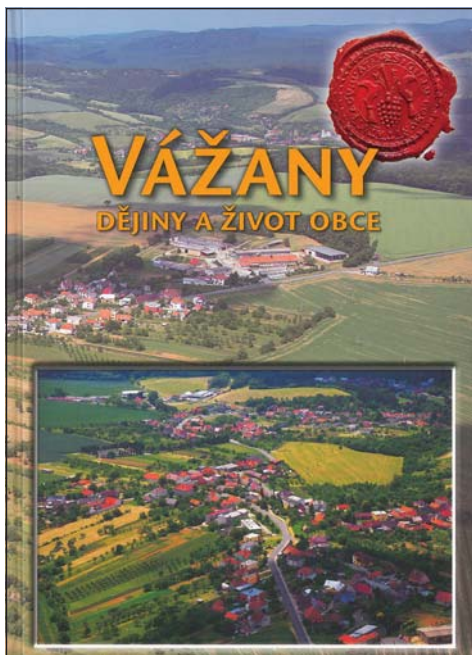
Publikace se zaměřila na zajímavá pojednání z oblasti geologie, ale dotýká se i přírody, její fauny i flóry i celé krajiny. Velká část je věnována i období pravěku, popsaného do podrobností na základě archeologických výzkumů. Zajímavé je zamyšlení nad jménem Vážany s vyslovenými hypotézami, stejně jako první zmínka o založení vsi ve spojení s velehradským klášteřem. Zaujme i část pojednávající o pěstování vína ve středověku, stejně jako statě o době předhusitské, husitské a česko-uherských válkách. Vážany patřily od roku 1220 k majetku velehradského klášteřa až do jeho zrušení v roce 1784; zde autor uvádí systém řízení v čele s úředníky velkostatku a samosprávou obce s ukázkou obecní pečeti a jejím stavebním a hospodářským vývojem až do roku 1848.

Pozoruhodné je pojednání o obci od vzniku občanské společnosti v roce 1848 do roku 1918. Nové pořádky přinesly i nové povinnosti a práva. V obci se vytvořila samospráva, právo volit měli všichni občané, byly postaveny výjimečné stavby – hotel, škola, mlýn či kaple, začaly vznikat spolky, řešila se zástavba i komunikace obce. Zdárny vývoj obce narušily požáry, epidemie různých chorob, ale především první světová válka. Vznikem první republiky byla zavedena nová pozemková reforma, záhy byly zorganizovány volby a vznikla nová samospráva.

Život občanů a jejich strasti, se vzpomínkou na zahynulé občany, popisuje část věnovaná období německé okupace. Období od roku 1946 do současnosti vyřešili autoři výpisem z obecních kronik, čímž se vyhnuli mnohým složitým, často těžce popsatelným událostem. Celá historická část je doplněna kvalitními fotografiemi a kresbami s podrobnými popisy.

Podobně jako každá obec měly i Vážany řadu osobností ze světské, ale i z duchovní sféry. V části duchovních dějin Vážan popisuje autor nejen historii kostela sv. Petra a Pavla v Polešovicích, ke kterým Vážany patří farou, ale vzpomíná i kněze, kteří ve farnosti sloužili anebo odtud pocházeli, stejně jako rodačky řeholnice (14). I když Vážany neoplývají množstvím stavebně-uměleckých památek, najde se v terénu i řada křížů, z nichž památkově chráněný je z roku 1885, stejně jako kaple sv. Josefa.

Část o lidové kultuře zahrnuje všechny základní informace o životě v obci, její

výroční i rodinné zvyky a obyčeje, nářečí či oblékání do kroje. Národopisná část je doplněna dobovými i současnými fotografiemi, vždy s popisem a udáním data. K udržování folklorních tradic napomáhá mužský sbor Chlapi z Vážan založený v roce 2010 a dětský folklorní soubor Děcka z Vážan, jejichž činnost se datuje od sedmdesátých let 20. století. Bohatá je i spolková činnost dobrovolného sboru hasičů, jenž vznikl v roce 1925, stejně jako myslivecké sdružení po roce 1948. Dodnes jsou činní i zahrádkáři, členové skautingu, stejně jako organizovaný sport, který začal po roce 1958 – především fotbal a stolní tenis.

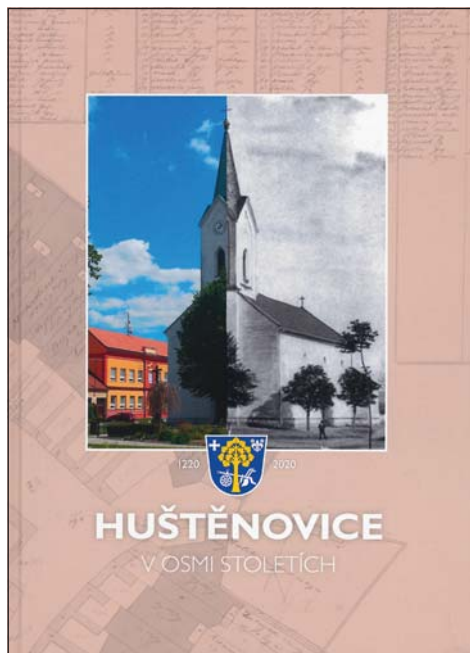
V představené monografii pokládám za velmi záslužnou část v závěru knihy, která přináší výběrovou literaturu – monografie, novinové a časopisecké články o obci Vážany do roku 2019.

Ten, kdo se bude chtít obohatit anebo vědět více, než je v textu obsaženo, má po stranách každé kapitoly poznámkový aparát, který informaci upřesní anebo odkáže na další odborná pojednání. Stejně výstižné barevné i černobílé fotografie jsou důsledně datované s přesným popisem místa a uvedením autora. Vydaná monografie obce Vážan může být svým podrobným a přehledným zpracováním příkladem pro další obce na Uherskohradištsku.

Ludmila Tarcalová

Alena Bazalová, Jakub Veselý. Huštěnovice v osmi stoletích 1220–2020. Huštěnovice: obec Huštěnovice, 2020. 272 s.

K řadě monografií obcí z Uherskohradištska, které v roce 2020 vyšly, se přiřadila i další, vydaná k osmistému výročí obce Huštěnovice. Ve srovnání s monografiemi, které v posledních letech vyšly v odborné redakci Jiřího Mitáčka, se kniha liší jak vnitřním uspořádáním, přístupem zpracování i grafickou úpravou. Kniha je sepsaná místní kronikářkou obce Alenou Bazalovou a Jaku-

bem Veselým na přání občanů a pro občany. Cílem knihy bylo opublikovat co nejvíce nashromážděných zajímavostí, událostí, informací, ale podle autorky však nejde pouze o prepis kroniky.

První čtvrtina knihy popisuje historii obce od jejího založení do období první republiky, poté je zde zachycen život v nové republice v období po roce 1918. Následuje přelom 20. a 21. století a s tím spojené vnitřní záležitosti obce, jako je zavedení insignií obce – znaku a praporu, sčítání místních obyvatel a soupis jejich příjmení, výčet veskeré propagace věnované obci.

Pojednání o památkách patří k dokumentačně cenným částem knihy. Autoři vyjmenovávají a popisují památky obce – památné stromy, sakrální stavby, pomníky, sochy a kamenné kříže, vždy s popisem a fotografií; i když nejsou objekty památkově chráněné, jsou všechny zrenovované. K historickým památkám patří i pamětní desky, jež byly věnovány významným občanům obce – legionáři Antonínu Smětákovvi, akademickému malíři Antonínu Sládkovi, generálu Rudolfovi Králíčkovi či řádové

sestře Vojtěše Hasmandové. Z důležitých stavebních památek zmiňují autoři nejstarší památky lidových staveb čp. 84, 7, 86, 87, 36, 323 a 32 a také kulturní dům a místní knihovnu. V malé kapitole o školství sepsané velmi podrobně Vladimírou Šobáňovou je shrnutá historie základní školy od jejího založení v 18. století a také mateřské školy, která byla otevřena v roce 1939.

Kapitolu pojednávající o životě ve farnosti můžeme považovat za komplexně zpracovanou a nejpřínosnější. Zde jsou popsány nejen dějiny farnosti a historie kostela sv. Anny, ale velká část je také věnována kněžím sloužícím v Huštěnovicích, a především řádovým sestřím a kněžím, kteří se zde narodili. Ze všech uvedených osobností autoři vyzdvihli kněze, historika, spisovatele Jindřicha Erazima Vitáska (1817–1897), který sepsal *Nástin dějin obce Huštěnovské na Moravě*, vydaný v Uherském Hradišti v roce 1878, jenž patří k nejstarším tištěným historickým pramenům obce. Jeho práce je otištěna v příloze na závěr publikace. K významným místním rodákům patří i sestra boromejka Antonie S. M. Vojtěcha Hasmandová. Za její výjimečný řeholní život a její skutky oběti začalo v roce 1996 Boží kanonizační řízení pro její blahorečení a svatořečení. Občany, kteří se jakkoliv zasloužili o věhlas své obce, vzpomínají autoři monografie v celkem čtrnácti biografiích, ke kterým jsou připojeny jejich fotografie a ve třech případech i jejich vzpomínky nebo úryvky jejich díla (legionáře Antonína Smětáka, spisovatelky Fanny Hasmandové, majora Hynka Býčka).

Bohatá část nazvaná *Kulturní a společenský život* dotvrzuje, že v Huštěnovicích se dodnes kulturně, společensky i spolkově žije. Muzeum otevřené před deseti lety vzniklo na základě darů místních, ale i přespolních občanů; je dokladem jejich života, umu a pracovitosti huštěnovských občanů. K desátému výročí muzea byl vydán i kalendář roku 2021 zachycující zbudované muzeum a jeho expozice. Na závěr je popsána

činnost místních spolků, mezi které patří místní skupina červeného kříže, myslivecká společnost, Český zahrádkářský svaz, Sbor požární ochrany, Tělovýchovná jednota Sokol, sportovní klub v letech 1932–1948 a od roku 1948 TJ Sokol. K nově zavedeným se řadí dětský soubor Marenka a od roku 2012 také tradiční setkávání rodáků – jubilantů.

Autorka Alena Bazalová vydala samostatně knížku o hodech v roce 2003, kde podrobně popsala průběh hodů a oblékání do kroje. Škoda že místo opakovaného textu o hodech v knize raději nepopsala život v obci, výroční a rodinné obyčeje, které připomínají jen čtyři fotografie fašanku. Zcela nelogicky je pak zařazeno povídání o zemědělství z pera Jaroslava Králíka a ovocnářství Antonína Adamíka. Uvedení autora v pojednání o vodních plochách v seznamu použité literatury chybí.

Celá publikace je doplněna velkým počtem barevných fotografií, a především cennými jednobarevnými historickými snímky, z nichž však některé nejsou datovány. V příloze je otištěna satební smlouva z roku 1787, pronájem obecního hostince z roku 1829 a přetisk publikace J. E. Vitáska. Na závěr knihy je přiřazen seznam použité literatury. Je na škodu celé monografie, že k poslední korektuře si autoři nepřizvali alespoň některého z odborníků, který by poradil především se správnými citacemi literatury. Při vydání tak obsáhlé a obsahově cenné knihy tyto formální nedostatky snižují její úroveň.

Knih *Huštěnovice v osmi stoletích* je psána s láskou pro svou obec, mnohdy s podrobnostmi, o kterých se Huštěnovičtí dozví právě jenom díky této publikaci. Vydání monografie je velký počín, na kterém mají zásluhu nejen autoři, ale i vedení obce. Všem patří vřelý dík.

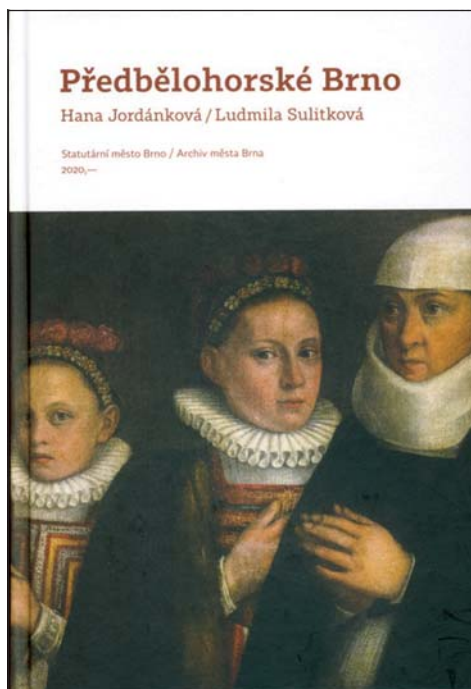
Ludmila Tarcalová

Hana Jordánková, Ludmila Sulitková.
Přebělohorské Brno: hospodářský potenciál města a sociální situace jeho obyvatel.
Brno: Statutární město Brno, Archiv města Brna, 2020. 358 s.

Zásluhou statutárního města Brna a Archivu města Brna vyšla v roce 2020 monografie dvou předních brněnských historiček pod názvem *Přebělohorské Brno*. Ve své obsáhlé práci si daly za úkol zmapovat městskou ekonomiku jednoho z nejvýznamnějších královských měst na Moravě, materiální postavení jednotlivých obyvatel a jejich sociální postavení v městské komunitě v období prvního století raného novověku.

V úvodní části publikace se autorky věnují topografii města, zdejší vodohospodářským poměrům, z nichž vychází poměrně rozsáhlá síť vodních mlýnů, dále rozsahu a charakteru městských předměstí, kde nás např. zaujme užívání pečeti v jednotlivých předměstských ulicích či charakter zdejší vegetace, především vinic, které byly permanentní složkou majetkové držby měšťanů. Následuje rozbor demografických a národnostních poměrů brněnského městského obyvatelstva, kdy vedle obyvatel moravských měst a městeček byly za měšťany přijímáni také měšťané z rakouských zemí či severní Itálie. Určující podmínkou vývoje města bylo samozřejmě také zdejší městské právo a z něho vycházející kategorie měšťanů, respektive neměšťanů, tedy osob, které neměly status měšťana, ale byli součástí městské komunity.

Hlavní přínos publikace spočívá ve dvou následujících kapitolách – Možnosti obživy jednotlivců v městském prostředí a jejich sociální situace a Hospodaření města jako celku. V první z nich se autorky věnují profesní struktuře zdejších obyvatel, přičemž využily nejen známé berní prameny, ale také další relevantní úřední městské knihy, městské i soukromé písemnosti a samozřejmě písemnosti cechovní. To jim umožnilo zodpovědněji zařadit zdejší ře-

mesla do skupin, tak jak byly vytvořeny do-
savadním bádáním na poli městských dějin. Naopak berní prameny, sledované v delším časovém horizontu, se jim staly indikátorem hlavních vývojových trendů v přebělohorském období. Vedle cechovního zřízení měl na ekonomický a sociální život města a jeho obyvatel zásadní vliv zdejší obchod a trhy, včetně obchodu zahraničního a s ním spojeného výběru mýta. S postavením měšťanů byly také nerozlučně spojeny koupě a prodeje domů. V samostatné podkapitole proto autorky vysvětlují splátkový systém, který se uplatňoval při koupích městských domů, zaznamenávaných v jedné z kapitol tzv. rychtářských knih. Přínosem k rozboru sociálních poměrů ve městě je pak bezesporu část věnující se cenám a mzdám či odrazu majetkového zázemí měšťanů a dalších obyvatel v testamentárních pořízeních.

Hospodářství města Brna jako celku bylo tvořeno především kuřimským a deblínským panstvím, kde se vedle zemědělské výroby mohlo město v okolí Deblína zapojit na základě panovníckých privilegií i do důl-

ního podnikání, a to při těžbě stříbra. Zdejší specifikem byla však skutečnost, že už v 16. století bylo možno na městském velkostatku pozorovat rozvoj režijní výroby, přičemž se město jako vrchnost snažilo využívat více námezdních sil na úkor tradičních robotních povinností. Celkový obraz podnikání a ekonomického vývoje města v daném období je pak v publikaci prezentován jak na základě městských finančních knih, tak berních knih či písemností příslušných hospodářských a dohlížecích úřadů města.

Přínosem dané monografie je zvláště metodický příspěvek k využití finančních a berních pramenů a oceňování městských domů. Na základě podrobného rozboru pramenů upřesňuje sociální rozvrstvení městského obyvatelstva v 16. až 17. století, ukazuje na hlavní zdroje příjmů města (pivovar, šenk vína a piva, mýto) i jeho výdajů (daňové povinnosti, spojené zejména s válečnými událostmi).

Vedle kvality vlastní práce zmíněných kapitol musíme na monografii ocenit i úvodní stať, věnující se rozboru dosavadních znalostí městských dějin, a to nejen v České republice, ale i na území okolních zemí Německa, Rakouska, Polska, Slovenska a Maďarska. Součástí knihy jsou i edice některých pramenů z Archivu města Brna, a to vybraných mýtních rejstříků z předbělohorské doby, kupeckých knih Mikuláše Wunderleho, statut kožešníků 1615 a kordováníků 1614, dále smlouvy a obligace mezi věřiteli zesnulého obchodníka Františka Polona a jeho pozůstalými dědici z roku 1568 a rovněž map deblínského panství (1504) a kuřimského panství (1589). Knihu též doplňuje bohatý dokumentační a ilustrační materiál (mj. veduta Uherského Hradiště z dvacátých let 18. století, s. 27), anglické a německé resumé, seznam použitých zkratk, pramenů a literatury, seznam obrazových příloh a spojený rejstřík osob a zeměpisných názvů.

Jiří Čoupek